

Eitt plettskot - haldið fram á somu slóð

Oddagrein

HERFYRI varð nýggi filmurin um listamannin Ingálv av Reyni vistur í Norðurlandahúsinum fyri innbodnum. Móttokan av filminum var sum vera man bæði stór og góð. Nú hava so allar feroyingar fingið høvið at síggja sama film „Svarti Sannleikin“. Tað hendi sunnukvöldið í Sjóntarv Føroya. Filmurin hevur áður verið umrøddur í blaðnum, men lat okkum triva í hann aftur, tí tað hevur hann uppið.

ALLAR fyrst til tykkum, sum hava tikið stigið til filmin og hava gjørt hann: hetta er eitt plettskot - ein perla - sum eigur at fáa tykkum og fyri tað onnur við, sum hava áhuga fyri slíkum - tað verið seg sjálfstøðug filmsfólk ella okkara egnu sjónvarpsfólk - at halda fram á somu slóð tvs. at finna onnur skapandi og livsjáttandi fólk og gera filmar um teirra lív, teirra lívsverk, teirra tankar og avrik. Filmurin um Ingálv av Reyni hevur nakað við okkara identitet - samleika - at gera. Hann fær okkum at virða og vísa áhuga fyri teimum, sum eru óðrvísi, sum kunnu nakað, sum onnur ikki kunnu ósfr. Hann fær okkum at rakna við í okkara gerandis stressi og upp-daga, hvussu mong skapandi, gevandi og livsjáttandi menniskju vit hava gangandi rundan um okkum hvønn dag. Tað er líkasam, at vit uppdaga og seta ikki pris uppá hesi fólk, fyrr enn tey eru farin av hesi verð. Í so máta hevur filmurin - umframt tann reit listarliga vinkulin - eisini eitt menniskjansligt og sam-felagsligt virði.

TAD eru bæði fyrimunir og vansar við at búgva í einum lítum og lutvist isoleraðum samfelag. Vansar eru m.a. hetta, at vit „kenna“ øll hvør annan og hava oftani íd við at virða hini fyri tað tey eru og kunnu. Øvundsjúkan og kendi setningurin í Jantelógini „tú skalt ikki halda teg vera nakað“ vísa seg at hava góðan gróðrabotn í nettup einum lítum landi sum okkara. Men fyrimunirnir eru eisini nógvir. Spurningurin er bara at duga at síggja og virðismeta teir. Og her setur nettup filmurin um Ingálv hol á nakað áhugavert: hetta at vit - hóast vit halda okkum kenna hesi skapandi og livsjáttandi fólkini - als ikki kenna tey ella tað tey avrika - og her letur so filmurin dynnar upp fyri okkum. Eftir at hava sæð henda frálíka film situr tú eftir við eini kenslu av bráðliga at hava fingið ein nýggjan vin og granna - eitt ærligt og ediligt menniskja, sum umframt at hava stórar listarligar gávur, eisini hevur henda so týðandi eginleikan: áhugan og stóru virðingina fyri øðrum menniskjum. Filmurin Ingálv av Reyni eigur at vera eitt fyridomi um, hvussu vit kunnu lýsa og virða nógv onnur av okkara skapandi fólkum og annars fólkum, sum hava gjørt seg galdandi á ein ella annan hátt. Nú tosað verður um at orða ein mentanarpolitikk - kundu slíkir filmar um aðrar núlivandi feroyingar verið ein sjálvsagdur táttur. Tað hevði verið gott fyri bæði nútíðina og eftirtíðina. Gott í tykkum, ið lótu upp dynnar inn í spennandi heimin hjá Ingálvi av Reyni.

Sosialurin

Viðmerkingar:

Eitt fullveldi í andgletti!

Verður kanningarúrslitið - hvítbókin - objektiv?

Sum vit mongu høvdu væntað tað, so sigur seinasta kanningin, at fullveldisuppskotið hjá landstýris-samgonguni er í andgletti millum føroyska fólk. So verður ikki gjørt ein roynd nú til at finna fram eitt skilabetri uppskot til grundarlag undir framtíðar samskiptum millum Danmark og Føroyar, ja so dættur alt á gólv við fólkakvøðuna, og 50-ára gamla heimastýr-islogin kann halda óbroytt áfram, tó at 85% av fólk okkara ynskja meira sjálvs-týri og nýggja lóg.

Hetta hendir, tí politikarar ikki kunna semjast, einamest tí tveir stivrendir menn, lógmaður og varalógmaður, tann seinasti ikki minst, tvihalda um sitt fullveldi, - sum fórir til „loys-ing“ frá Danmark - men tað vil Føroya fólk ikki. Fólkid vil ikki ganga so skjótt fram á hesi leið, sum samgongan hevur sett sær fyri, tí fólkid vil framvegis vera í ríkis-felagsskapinum. Hetta er av ymiskum orsokum, men kanska einamest tí vit kenna ikki avleiðingarnar av hesum óðrvísi enn lækkandi livstíði, ella tað, sum er munandi veri.

Føroyingar hava ikki gloymt búskaparkreppuna, tá fiskurin sveik. Men illviljin móti Danmark, sum stóðst av millum øðrum bankagøluni, hann fara vit at gloyma, sum frálíður, og tað er gott. Tann bylgjan av ringum kenslum, sum samgongan hevur bygt sitt fullveldisprojekt á, hon tónar burtur fyri dagliga veruleikanum, sum døgð fyri sól.

Skal nakað skilagott koma burturúr hesum ætlanum er alneyðugt, at vit feroyingar finna eitt felags stev, tað vil siga, at føroysku politisku flokkarnir samráða seg til eina loysn, sum helst alt löstingid kann taka undir við sum grundarlag fyri teim samráðingunum við Danmark, sum standa fyri framman. Í hvussu er mugu teir fyra stóru flokkarnir vera samdir. Nú hevur Sambandsflokkurin loksins ásannað - sær tað út til - at neyðugt er við stórra sjálvs-týri og nýggjari avtalu við Danmark, so Sambands-flokkurin flytir seg helst eisini í hesum máli.

Tað, sum best tekur er um eftir kanningini hjá FYND, er, at ein meiriluti av Føroya fólk ynskja møguleikar fyri stórra sjálvs-týri innanfyri karmarnar av ríkisfelags-skapinum og undir dansku grundlógini. Hetta vil í praksis geva Føroyum sjálvs-týri á so gott sum øllum okjum, samstundis sum

vit varðveita okkara rættindir í Danmark. Ein lóg, har vit stýra útviklinginum sjálvir eftir egnum torvi og ynski sambært fólksins vilja, soleiðis at ikki verður farið fram skjótari enn búskaparlíga/fíggarliga for-svarligt, og uttan at vit vaa fólksins vælferð, tað persónliga lívsfrælsið.

Fullveldisuppskotið hjá samgonguni (onkur sigur hjá Tjóðveldisflokkinum) við føroyskari grundlóg frá-tækur okkum nærum øll rættindir í Danmark, og verður tað fyrst viðtikið, so vendist ikki aftur. Um vit so fáa 5 ára ella 20 ára tíð við skiftisreglum, so skerst tað ikki burtur, at vit tá hava tikið fyrsta og avgerðandi stigið til „loysingina“.

Tað, sum vit tá kunnu vænta okkum frá ella í Danmark, er ikki longur sambært nokur rættindi, tí tey fella burtur. Nei tá kunna vit bert dúva uppá vælvið, hjálpa ella onkur vil kalla tað olmu. Og hví skal Danmark tá vera so gávumilt? Vit eru einki uland í orðsins týðningi. Tað kann tá bliva rættuliga mannminkandi at skula biðja um hjálpa, um fiskurin svikur aftur.

Ög fullveldisproklamati-onin við heimastýrislógini vendar á høvdið, so vit ú-delegera málsókir til Danmark at umsita fyri okkum, er tað veruliga sjálvs-týri? Er tað ikki fyrst og fremst bara ein proklamati-on, sum kostar okkum? Hví skal Danmark vilja vera við til slíkt? Nei, vilja vit „loysa“ við at proklamera fullveldið, so vera vit at umsita og gjalda sjálvir. Onnur skulu ikki tá gjalda fyri okkara yvirstolta tjóðskaparkenslu. Tað kann ikki vera mein-ingin?

Seta vit okkum so stór og stólt mál, so vera vit sjálvi at gjalda herfyri, annars er stótleikin burtur, tó fyrbils sær tað til, at tað vil Føroya fólk ikki. Fólkid metur mál-ið órealistisk tó gvil ikki gjalda prísinn herfyri. Eina-helst tí, hetta er at „gambla“ við vælferð okkara - vit kunnu missa lívsfrælsið fyri at náa fullum tjóðarfrælsi, og tá kann meira vera mist fyri minni hjá einstaka feroyinginum.

Slíkt eigur ikki at vera ein trúðarspurningur. Vit skulu fyrst og fremst syrgja fyri, at politikurinn miðjar eftir at geva hvørjum einstakum feroyingi góð og sømulig livikor her á klettunum. Síðan má tjóðskapurin koma at rætta seg hareftir.

Hava okkara politikarar sæð spír til nýggjar inn-tøkur og ella varandi olju-

rikidomi, so latum okkum prógva hetta fyrst, áðrenn vit taka av stór stig á loys-ingarleið, sum vit kanska seinri koma at angra, og tá vendist ikki aftur.

Fullveldið er ikki nokur treyt fyri at minka blokadu-stuðulin úr Danmark, heldur ikki fyri at yvirtaka ta umsiting, sum enn er á danskum hondum. Farið bara í gongd á hesi leið, tí so sær Føroya fólk, hvat verður eftir til at hækka pensiónirnar við, bota um heilsuverkið við, gera ábót-ur á skúlaferkið við, betra lønina hjá lágloftum við o.s.fr. Kanska er tað just hetta, sum Føroya fólk hevur varnað longu nú? Ög fólkid ynskja ikki klassa-samfelagið aftur.

Føroya fólk vil ikki fullveldið ella „loysing“ fyri ein hvønn pris. Tað vóni eg er gingið upp fyri politikar-um okkara. So tað skal vera mín vón, at andstöðan og samgongan við lógmanni og varalógmanni á odda nærkast hvør øðrum, soleið-is at eitt samt lösting kann senda teir til Danmarkar einaferð komandi ár at samráðast okkara alra vegna. Tað vildi verið okkum til sóma sum fólk.

Hartil skal tað vera mín vón, at kanningarúrslitið, sum tænanstømun landsins í lotuni leggja stóra orku í at fremja, helst so sakliga sum gjørligt, veruliga verður so objektivt og óheft av partapolitikki, at alt Føroya fólk kann hava álit á verkinum. Tá ein hoyrir, hvussu politikarar snara kanningarúrslitinum til egnan fyrimun, so ger ein sær sínar tankar um, hvat ið kann fara fram aftan tjalldið?

Ög hartil lesa vit í Sosi-alinum 21.4.99 hvussu tann av varalógmanni útnevndi rithøvundurin til „Hvítbók-ina“ úttalar seg um uppskot javnaðarflokksins til loysn á ríkisrættarmálinum. Hesin annars frægi skemtarin nýtir orðalag sum „standa sum hava biðið í lort og fupp og svindul út enda í annan“ og líknandi ósakligt. Heldur harra Skaale, at hetta fær

Birgir Mohr

okkum onnur til at meta hann sum ein objektivt tænanstømun skrivandi Hvítbók varalógmanns?

Um Sjóndur Skaale ikki kennir fremstu stevnumið Javnaðarflokksins, og sjálvt um uppskotið um sjálvs-týr-islog ikki stendur í læru-bókum hansara, so kann tað væl vera, at tað kann nýtast álíkavæl. Minst til, at heimastýrislógin stóð ikki í nakrari lærubók í 1948. Men einki fólk hevur ment seg so nógv og so skjótt, sum vit undir hesi nú for-eldu lóg.

Vit eru komin úr fátækra-samfelagnum í vælferðar-samfelagið. Gævið vit kundu einst so frætt, at vit ikki enda aftur í fátækra-dominum. Tað er ikki so langt síðan, og enn eru fleiri á lívi, sum minnst vesala-domið, og foreldur okkara upplivdu tað upp á sín egna kropp.

Ti er hetta álvarsmál fyri Føroyar og føroya fólk, sum telva verður um í hesum tíð-um.

Birgir Mohr
Sandi

REPROZ
GRAFISKAR LOYSNIR

Tel +298 31 95 40
Fax +298 31 75 41
Alt innan prentlitur

Email: jakzac@post.olivant.fo